

SENECA

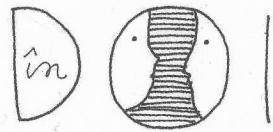
binele tău e al meu

Despre binefaceri

Binefacerea trece
din mâna în mâna și
se întoarce la cel ce a dat-o.

SENECA,
Lucius Annaeus

BINELE ÎĂU E AL MEU

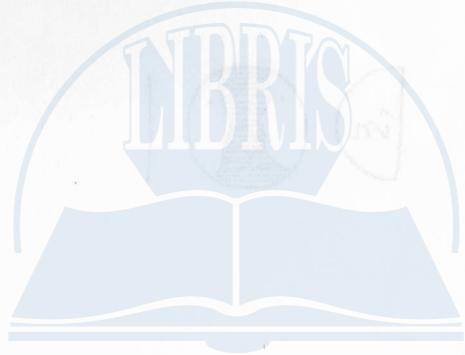
Despre binefaceri

De beneficiis

Traducere din limba lată de
Klaus Csató

Ediția Seneca Lucius Annaeus

În mijlocul unei crize
din spînt în mîndă și
în întârzierele căreia a dat-o.

CUPRINS

SENECA

Lucius Annaeus

BINELE TĂU E AL MEU

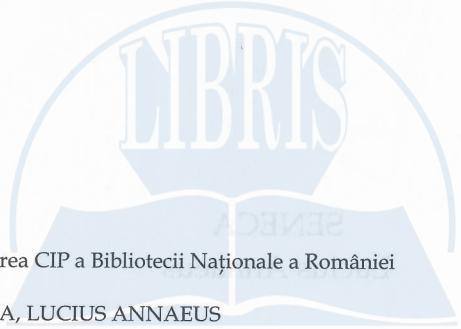
Despre binefaceri

De beneficiis

Cuvînt după	381
Despre Seneca	385
Despre Libraria	386
Note de traducere	389
Indice	391
Cartea filosofică	393
Studiul	396
Specula	397
Contra fortunatorum	397
Inservitare de laic	398

Editura Seneca Lucius Annaeus

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SENECA, LUCIUS ANNAEUS

Binele tău e al meu:

Despre binefaceri = De beneficiis / Seneca L.A;

trad.: Ioana Costa;

Editura Seneca Lucius Annaeus, 2015, București

ISBN 978-606-93745-2-8

I. Costa, Ioana (trad.)

821.124-96=135.1

coordonator: Anastasia Staicu

ilustrații: Livia Fălcaru

design grafic: Dragoș Tudor

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

Toate drepturile prezentei ediții sunt rezervate autorilor. Nici o parte din această lucrare nu poate fi reprodusă, stocată sau transmisă sub indiferent ce formă fără acordul prealabil scris al autorilor.

CUPRINS

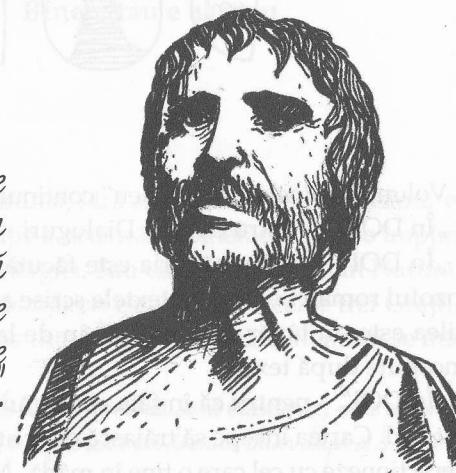
Cuvânt înainte	7
Despre colecție	8
Despre volum	9
Cartea întâi	11
Cartea a doua	44
Cartea a treia	97
Cartea a patra	154
Cartea a cincea	217
Cartea a șasea	268
Cartea a șaptea	333
Cuvânt după	384
Despre Seneca	385
Despre Liberalis	388
Note	389
Indice	401
Curente filozofice	
Stoicii	406
Epicureii	407
Cinicii	407
Însemnările tale	408

Însemnările din această colecție au fost găsite de Stefan Iancopis, Svetlana Solcovă, Andrei-Elokin Alăureanu, Maria Staicu și Livia Fălcaru, elevi la Universitatea Națională de Arte București.

CUVÂNT ÎNAINTE. Înainte de imagini:

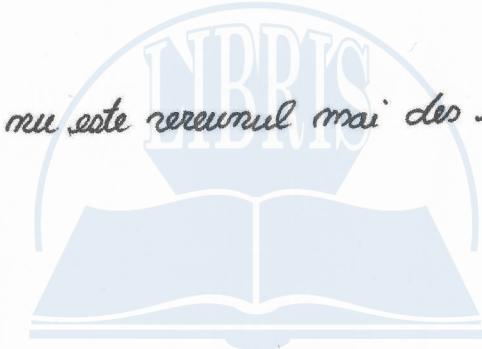
"Virtutea trebuie să pună mâna și să aducă la realitate lucrurile pe care le-a gândit.

SENECA

Imaginile din această colecție au fost gândite de Ștefan Procopie, Sasha Staicu, Andrei-Florin Maceșanu, Maria Staicu și Livia Fălcaru, elevi la Universitatea Națională de Arte București.

Înțeț păcatelor cele mari și multe ale sufletului,

nu este vreunul mai des întâlnit

decât nerecunoștința...

capitolul 1.

1. Între¹ multele rătăciri de tot felul ale celor care trăiesc la întâmplare și nechibzuit, aş spune, prea bunul meu Liberalis, că sunt două care aproape nu se pot deosebi, și anume că nu știm nici să dăruim, nici să primim. Una decurge din cealaltă, încât binefacerile rău plasate aduc rele îndatoriri și, dacă nu sunt restituite, e prea târziu să ne mai plângem: s-au transformat în pierderi în momentul în care au fost date.

2. Nici nu e de mirare că, între păcatele cele mari și multe ale sufletului, nu este vreunul mai des întâlnit decât nerecunoștința. Faptul acesta, cred eu, se datorează mai multor cauze. Cea dintâi este că nu alegem oamenii care să merite binefacerile noastre. În schimb, cercetăm cu scrupulozitate patrimoniul și viața unui debitor când ne pregătim să-i deschidem creanțe, iar semințele nu le împrăștiem pe un pământ sleit și sterp: binefacerile mai degrabă le azvârlim decât le dăm, fără să stăm să cumpănam.

3. Nu mi-ar fi ușor să spun ce se acoperă mai mult de rușine: să tăgăduiești o binefacere sau să o revendici. Căci aşa este natura acestui credit, din care numai atât se poate primi cât e dat fără constrângere; iar falimentul este cu totul înjositor tocmai pentru că nu are nevoie de fonduri ca să se achite, ci doar de un gând: cel care știe că este dator a răsplătit binefacerea.

4. Dar, după cum își au partea lor de vină și cei care sunt recunoscători fără să o mărturisească totuși, o vină

¹ În traducerea tratatului De beneficiis, am respectat împărțirea în paragrafe și capitulo propusă de editorul François Préchac.

avem și noi. Avem de-a face cu mulți nerecunoscători, pe și mai mulți încă îi facem noi aşa, căci le arătăm cu degetul binele făcut și ne reclamăm mulțumirile datorate, ba cu asprime, ba cu ușurință și simțind un regret imediat după ce am făcut un dar, uneori plângându-ne și gata de șicane pentru un fleac. Stricăm orice sentiment de recunoștință nu doar după ce am împlinit o binefacere, ci chiar în timp ce o facem.

5. Cine dintre noi s-a mulțumit să fie rugat ori cu discreție, ori o singură dată? Cine, doar la bănuiala că i se cere ceva, nu și-a plecat fruntea, nu și-a întors fața, nu s-a prefațut că este prins de treburi și, dinadins nemaigăsind ieșirea din lungi discuții, a ocolit prilejul să i se adreseze cererea și, cu tot felul de artificii, a scăpat de nevoi urgente;

6. sau chiar, prins la înghesuială, fie a tărăgănat – ceea ce totuna cu un refuz sfîrnic –, fie a făgăduit, dar greu, cu sprâncenele încruntate, cu vorbe zgârcite și spuse cu jumătate de gură?

7. Numai că nimici nu se simte plăcut îndatorat pentru ceva ce nu a primit, ci a smuls. Poate fi cineva recunoscător față de cel care ori a lăsat să-i cadă cu trufie un dar, ori l-a aruncat mânos, în silă, ca să scape de-o neplăcere? Greșește cine speră să i se răspundă când îl ține în chingile așteptării pe cel pe care l-a sleit de puteri cu amânările.

8. Cel îndatorat are aceeași stare de spirit ca și cel ce dăruiește o binefacere – tocmai de aceea, nu trebuie să fie dăruită cu nepăsare: doar sieși își este îndatorat cel care a primit ceva de la unul neștiutor. Si nici să nu fie dăruită târziu, căci în orice serviciu este ținută la mare preț voința

celui care dă: cine întârzie multă vreme de fapt nu voiește. Și, mai presus de toate, să nu fie un gest umilitoare: căci, dacă aşa a făcut natura, ca jignirile să pătrundă mai adânc decât facerile de bine, și ca acestea din urmă să se șteargă mai grabnic, în vreme ce pe celelalte amintirea le păstrează cu încăpățânare, ce să aștepte cel care, îndatorând, jignește? Îți arăți îndeajuns recunoștință, dacă îi ierți binefacerea.

9. De altfel, multimea nerecunoscătorilor nu trebuie să ne împingă să șovăim în facerea de bine. Mai întâi, după cum am mai spus, noi însine sporim multimea aceasta; apoi, nici pe zeii nemuritori nu-i abat de la bunătatea lor generoasă și neîntreruptă cei cu purtare ticăloșită și delăsătoare: ei își urmează propria lor natură și le dau tuturor sprijin, chiar și celor care le înțeleg rău darurile. Să ne lăsăm călăuziți de aceștia, pe cât o îngăduie slăbiciunea noastră omenească; să facem daruri, nu împrumuturi cu camătă. Cel care, atunci când dăruiește ceva, se gândește la răsplată, merită să fie înșelat.

10. Dar să presupunem că lucrurile merg rău. Și copiii, și nevestele ne-au înșelat speranțele – și totuși creștem copii și ne luăm neveste, ba chiar suntem atât de stăruitori împotriva experiențelor încât, înfrânti, mergem din nou la război și, naufragiați, mergem din nou pe mare. Cu mult mai mult încă se cuvine să stăruim în binefacerile pe care le dăruim! Căci dacă unul nu dă pentru că nu primește în schimb, înseamnă că a dat ca să primească și le oferă un bun pretext nerecunoscătorilor, pentru care este o rușine să nu dea îndărăt, dacă e cu puțință.

11. Cât de mulți sunt cei care nu merită lumina! Și totuși,

zorii zilei vin. Cât de mulți sunt cei care se plâng că au venit pe lume! Și totuși, natura face să apară văstare noi și îngăduie să trăiască până și cei care ar prefera să nu mai fie.

12. Acesta este semnul unui spirit mare și bun: să urmărească nu rodul binefacerilor sale, ci chiar binefacerile și să caute în continuare un om bun, chiar și după ce i-a găsit pe cei răi. Unde ar mai fi măreția dacă le-ai face bine multora fără ca vreunul să te însèle? Este însă un merit să dăruiești binefaceri cu gândul că nu vor fi răsplătite: roadele lor sunt pe dată primite de un om ales.

13. Mai mult încă: faptul acesta nu trebuie să ne facă să ne ferim, lipsiți de zel, să împlinim fapta cea mai frumoasă, astfel încât, chiar dacă sunt lipsit de speranța de a găsi un om recunosător, prefer să nu primesc o binefacere decât să nu o dăruiesc, pentru că cel care nu dăruiește o ia înaintea vinii de a fi nerecunoscător. Voi spune ce înțeleg prin asta: cel care nu întoarce o binefacere, păcătuiește mai mult; cel care nu o dăruiește, păcătuiește mai grabnic.

Între păcatele cele mari și multe ale sufletului, nu este vreunul mai des întâlnit decât nerecunoștința.

capitolul 2.

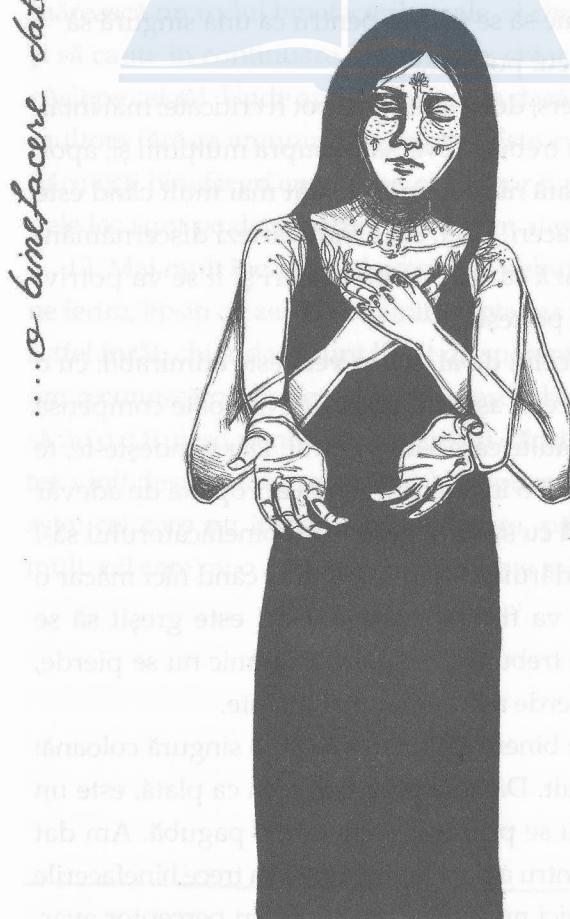
1. „Când te pornești să risipești binefaceri în multime, Multe trebuie să se piardă pentru ca una singură să ajungă la locul potrivit.”¹

În primul vers, două chestiuni pot fi criticate: mai întâi, binefacerile nu trebuie revărsate asupra multimii și, apoi, nu este justificată nicio risipă, cu atât mai mult când este vorba de binefaceri. Căci, dacă îndepărtezi discernământul, ele încetează să mai fie binefaceri și li se va potrivi orice alt nume pofteste.

2. Înțelesul celui de-al doilea vers este admirabil: cu o singură binefacere, așezată bine, cineva poate compensa paguba celor multe care s-au pierdut. Dar gândește-te, te rog, dacă nu ar fi o învățătură și mai apropiată de adevăr și mai potrivită cu spiritul generos al binefăcătorului să-l îndemnăm să dăruiască până și atunci când nici măcar o binefacere nu va fi bine plasată. Căci este greșit să se spună: „multe trebuie să se piardă”: nimic nu se pierde, căci cel care pierde a numărat mai înainte.

3. Socoteala binefacerilor se ține pe o singură coloană: atâtă s-a cheltuit. Dacă se primește ceva ca plată, este un câștig, dacă nu se primește – nu este o pagubă. Am dat ceva numai pentru a da. Nimeni nu-și va trece binefacerile în registru și nici nu face strigarea, ca un perceptor avar, la ziua și la ora scadenței. Un om ales nici nu se gândește vreodată la ele, decât atunci când îi sunt răsplătite; altminteri, se transformă într-un împrumut.

¹ Nu este cunoscut autorul versurilor.

camătă aduce un căstig de rușine

O binefacere dată cu camătă aduce un căstig de rușine.

4. Orice s-ar fi ales de binefacerile de mai înainte, continuă să le dăruiești altora; este chiar mai bine dacă vor zăcea la niște nerecunoscători, pe care i-ar putea transforma în oameni recunoscători fie un sentiment de rușine, fie un prilej potrivit, fie o încercare de a imita. Nu te opri, du-ți până la capăt fapta și îndeplinește-ți rolul de om ales. Ajută-l pe unul cu un obiect, pe altul cu un credit, pe altul cu influența ta, pe altul cu un sfat, pe altul cu precepte sănătoase.

5. Până și fiarele sălbaticice simt actele de bunăvoiință și nu există niciun animal atât de neîmblânzit încât să nu-l domolească buna îngrijire și să nu-l facă să simtă iubire pentru cel ce i-o acordă. Leii îi lasă pe stăpânii lor să le curețe nevătămați gurile, chiar elefanții, cu toată sălbăticia lor, devin supuși ca niște sclavi când li se dă hrană: până-ntr-atât este adevarat că și făpturile lipsite de puterea de a înțelege și a prețui o binefacere sunt cucerite de prezența continuă a unui bine stăruitor. Un om este nerecunoscător pentru o binefacere? Poate că nu va mai fi față de o a doua. A uitat de două binefaceri? Poate că o a treia i le va aduce în amintire și pe cele pierdute.

O binefacere dată cu camătă aduce un căstig de rușine.